

Актуальні акценти оптимізації виробничої практики студентів V курсу вищих медичних закладів України

Л.С. Бабінець, Н.Є. Боцюк, І.О. Боровик, Н.І. Корильчук, О.О. Воронцов, Б.О. Мігенько, С.С. Рябоконт, В.М. Творко

Тернопільський національний медичний університет імені І.Я. Горбачевського МОЗ України

Мета дослідження: підвищення ефективності практичної підготовки сімейного лікаря під час амбулаторної виробничої практики студентів V курсу.

У статті висвітлено нові підходи до оптимізації підготовки фахівців із загальної практики-сімейної медицини на додипломному рівні навчання. Наводиться досвід впровадження нових методик курації викладачами виробничої практики студентів V курсу. Проаналізовано проблемні питання їхньої практичної роботи за результатами добровільного анонімного анкетування.

Висновки. 1. Розширення та зміцнення наявних клінічних практичних баз і залучення нових баз у центрах первинної медичної допомоги (ПМД), особливо у сільській місцевості, забезпечить оптимізацію проходження студентами амбулаторної лікарської практики. 2. Включення до програми амбулаторної виробничої практики питань економіки закладів охорони здоров'я ПМД, медичного права, менеджменту і маркетингу сприятиме адаптації випускників до нових соціально-економічних умов під час реформування системи охорони здоров'я.

Ключові слова: організація навчального процесу, лікарі загальної практики-сімейні лікарі, професійна мотивація.

Actual accents of optimization of industrial practice of students of the V year of higher medical institutions of Ukraine

L.S. Babinets, N.Ye. Botsyuk, I.O. Borovik, N.I. Koryl'chuk, O.O. Vorontsov, B.O. Migenko, S.S. Ryabokon', V.M. Tvorko

The objective: to raise efficiency of practical skills development of the students in the V course during the outpatient practice based on improvement of teaching methods.

The article is devoted to the problem of improving the quality of training specialists in General Practice-Family Medicine at the Postgraduate level. New approaches for supervising medical practice of the students in the V course are offered. The problematic issues of their practical work are discussed using the results of voluntary anonymous questionnaire. The experience of pedagogical techniques optimization is presented.

Conclusion. For providing effective outpatient medical practice of the fifth year students it is necessary to update existing clinical facilities and develop new ones based on the primary health care centers, especially in rural areas. The outpatient practice program comprises economic issues of primary health care institutions, medical law, management, marketing and the internship with private family doctors. These issues will allow graduates to be adapted to new social and economic conditions in the process of health care reforms based on primary health care priority.

Key words: organization of educational process, general practitioners-family doctors, professional motivation.

Актуальные акценты оптимизации производственной практики студентов V курса высших медицинских учреждений Украины

Л.С. Бабінець, Н.Є. Боцюк, І.О. Боровик, Н.І. Корильчук, А.А. Воронцов, Б.О. Мігенько, С.С. Рябоконт, В.М. Творко

Цель исследования: повышение эффективности практической подготовки семейного врача во время амбулаторной производственной практики студентов V курса.

В статье освещены новые подходы к оптимизации подготовки специалистов по общей практике-семейной медицине на додипломном уровне обучения. Приводится опыт внедрения новых методик курации преподавателями производственной практики студентов V курса. Проанализированы проблемные вопросы их практической работы по результатам добровольного анонимного анкетирования.

Выводы. 1. Расширение и укрепление имеющихся клинических практических баз и привлечения новых баз в центрах первичной медицинской помощи (ПМП), особенно в сельской местности, обеспечит оптимизацию прохождения студентами амбулаторной врачебной практики.

2. Включение в программу амбулаторной производственной практики вопросов экономики учреждений здравоохранения ПМП, медицинского права, менеджмента и маркетинга способствуют адаптации выпускников к новым социально-экономическим условиям при реформировании системы здравоохранения.

Ключевые слова: организация учебного процесса, врачи общей практики-семейные врачи, профессиональная мотивация.

Процес реформування системи охорони здоров'я в Україні вимагає підвищення якості підготовки лікарів загальної практики-сімейних лікарів. На сьогодні назріла потреба у формуванні нової генерації фахівців не лише з глибокими теоретичними знаннями, але й з їхнім практичним застосуванням, з навичками інтегративної та комунікативної роботи. Саме тому для забезпечення реального практичного спря-

мування викладання необхідно продовжувати розширювати клінічні бази кафедр, які викладають сімейну медицину (СМ) на додипломному рівні з широким залученням відділень денного перебування хворих, численних центрів первинної медичної допомоги (ПМД) [1].

У Тернопільському національному медичному університеті імені І.Я. Горбачевського МОЗ України виробнича

лікарська практика студентів V курсу щорічно проводиться у міських поліклініках і центрах ПМД м. Тернополя під патронатом викладачів кафедри первинної медико-санітарної допомоги (ПМСД) та загальної практики-сімейної медицини (ЗП-СМ). Протягом практики студент має можливість зосередитися на усіх аспектах роботи первинної ланки, розвивати комунікативні здібності спілкування з пацієнтами, колегами, проводити санітарно-просвітню і дослідницьку роботу, накопичувати клінічний досвід. Серед практичних навичок – готовність і здатність працювати згідно з основними обов'язками та професійними навичками лікарів загальної практики-сімейних лікарів, дільничних терапевтів, педіатрів, хірургів, лікарів акушерів-гінекологів жіночої консультації. Така підготовка сприяє формуванню у студентів основних професійних компетенцій, зокрема:

- реалізації етичних і деонтологічних аспектів діяльності;
- опитування і фізикального обстеження хворих, інтерпретації результатів лабораторно-інструментальних досліджень, розуміння загальних принципів лікування, реабілітації та профілактики найбільш поширених терапевтичних, хірургічних, педіатричних і гінекологічних захворювань;
- засвоєння вмін надання невідкладної допомоги на догоспітальному етапі;
- заповнення первинної медичної документації [2].

Важливо, що увесь цей період викладачі не лише контролюють практичне відпрацювання отриманих знань і умінь, а й виховують у майбутніх лікарів почуття високої соціальної свідомості. Протягом прийому чи обслуговування викликів студентів націлюють на повагу до особистості, рекомендують звертати увагу на сімейні стосунки, соціально-економічні аспекти здоров'я і хвороби. Такий практичний досвід сприяє закріпленню професійних навичок і умінь, адже тільки практика є справжнім мірилом отриманих попередньо теоретичних знань.

З метою подальшої інтенсифікації підготовки майбутніх сімейних лікарів після закінчення навчальної практики традиційно проводиться добровільне анонімне анкетування студентів. Цього року воно було проведено серед 189 студентів (54,3% від загальної кількості студентів курсу). Анкета була складена та узгоджена викладачами кафедри і включала 11 запитань. Наводимо результати аналізу анкетування.

1. На запитання щодо вибору професії сімейного лікаря в майбутньому лише 23,1% опитаних висловились ствердно. На жаль, пріоритетність спеціалізації у медицині за попередній період послабила увагу до загальної практики, отож значна роль у мотивуванні студентів належить викладачу, який повинен бути сімейним лікарем за світоглядом і клінічним досвідом і намагатись особистим прикладом доводити переваги сімейної медицини (СМ).

2. Рівень отриманих базових теоретичних знань для засвоєння практичних навичок визнали як достатній більшість опитаних студентів, зокрема:

- з терапевтичного профілю – 72,8%,
- з педіатрії – 69,6%,
- з хірургії – 61,7%,
- з акушерства і гінекології – 61,3%.

Наведені цифри засвідчують необхідність на VI курсі доопрацювати «відкриті» і нез'ясовані питання з теорії клінічної медицини з акцентом на амбулаторний рівень їхнього застосування.

3. Кількість приміщень для роботи під час проходження практики назвали достатньою 67,2% опитуваних. Зазначимо, що відсутність належної клінічної бази за місцем проживання студента чи інші поважні причини загрожують формалізацією проходження практики. Попри численні переваги проходження практики в Тернополі, студенти отримують недостатньо досвіду роботи в умовах центру ПМД на рівні

райцентрів, а особливо – амбулаторій лікаря загальної практики-сімейного лікаря у сільській місцевості, хоча там працюватиме переважна більшість майбутніх сімейних лікарів. Тому, на нашу думку, доцільно розширити географію проходження виробничої практики студентів у закладах ПМД, де є більше можливостей для самостійної практичної діяльності студентів. Брак приміщень, перевантаженість клінічних баз університету великою кількістю студентів погіршує якість проходження студентами практики. За таких умов періодично доводиться багато часу проводити в навчальній аудиторії.

Важливо, аби кожна клінічна база мала окремі кімнати, де студенти могли б зібратися для обміну враженнями, звіту про виконану роботу та проведення студентських науково-практичних конференцій. Там викладачу зручно демонструвати прийом пацієнтів та подальший їхній клінічний розбір, а отже, гармонійно поєднувати педагогічний і лікувальний процеси. Саме приклад клінічного досвіду викладача розвиває у студентів основи лікарського мислення, вміння вирішувати складні питання діагностики захворювань, розроблення лікувальної тактики [3].

4. Близько 85,9% опитаним студентам вдалося налагодити ефективну взаємодію з хворими і медичним персоналом. Отже, відпрацювання навичок із деонтології й професійної етики залишається актуальними в умовах проходження амбулаторної студентської практики, потребує доопрацювання при подальшому навчанні студентів на VI курсі і введення цих питань до заключного іспиту з амбулаторної практики.

5. Більшість студентів відзначили, що всі передбачені програмою практичні навички були успішно освоєні за час проходження практики. Серед причин, які, на їхній погляд, зумовили погане засвоєння практичних навичок:

- небажання медичного персоналу – 13,1%,
- недостатні матеріально-технічні умови – 18,6%,
- відсутність конкретного місця роботи – 2,5%,
- небажання хворих – 12,6%,
- не знаю – 9,8%.

6. З числа опитаних 75,9% студентів вважають, що вони отримали певні навички проведення санітарно-освітньої роботи під час проходження навчальної практики, 12,2% не змогли відповісти.

7. Прихильне ставлення медичного персоналу закладу зазначили 86,8% опитаних. Максимально позитивну характеристику студентам-практикантам дали дільничні педіатри, а також медичні сестри. Вважаємо надзвичайно важливим роз'яснювати колегам про необхідність підтримки студентів під час проходження виробничої практики.

8. 96,8% студентів-практикантів вважає достатнім супровід куратора та ефективність методичних матеріалів і рекомендацій, студентських конференцій, присвячених актуальності використання європейських клінічних протоколів, методики роботи у режимі «електронного рецепту», ІСРС-2 [4].

9. Наводимо найбільш актуальні відповіді на запитання про додаткові навички, напрацьовані під час проходження практики:

- отримав досвід роботи на первинній ланці медичної допомоги – 94,9%;
- самостійно засвоїв нові практичні навички – 89,4%;
- сформував стійкі соціальні зв'язки, «корисні» контакти – 92,1%;
- навчився працювати в групі над спільними завданнями – 78,6%;
- навчився публічно представляти результати своєї роботи за допомогою усних презентацій і виступів – 67,2%;
- навчився оперативно працювати з різною інформацією – 84,7%;
- навчився адаптуватися до ситуацій із амбулаторної практики – 63,1%.

10. Більшість опитаних студентів (близько 69,2%) зазначили, що контроль за проходженням практики здійснювали представники того самого закладу охорони здоров'я, 18,1% – вагалися з відповіддю. На нашу думку, на сьогодні юридична нормативна база, яка регламентує спільну роботу кафедри ПМСД і ЗП-СМ з лікувально-профілактичними установами потребує доопрацювання і вдосконалення. Для забезпечення високого рівня підготовки конкурентоспроможного висококваліфікованого лікаря необхідно розробити і впровадити нові принципи взаємодії медичних вузів з лікувально-профілактичними установами на основі об'єктивності і взаємної зацікавленості. Тільки радикальна зміна правових норм чинної системи клінічного навчання, матеріально-технічного забезпечення сприятиме покращанню підготовки медичних кадрів у період реформ.

11. Під час оцінювання щодо відповідності програми проходження практики сучасним вимогам професії, 55,8% опитуваних зазначили, що хотіли б отримати протягом проходження практики знання про основні моменти приватного підприємництва в практиці сімейного лікаря і діловодство у медичній практиці. Ці побажання є актуальними, оскільки в Україні започатковано систему вільного підприємництва в медицині, відбувається становлення системи медичного

страхування і контролю над фінансуванням системи охорони здоров'я на державному рівні [5].

На нашу думку, все це свідчить не лише про необхідність включення цих питань у програму підготовки сімейного лікаря, а й потребує відпрацювання отриманих навичок протягом виробничої практики. Наші випускники повинні починати трудовий шлях максимально адаптованими до нових економічних і соціальних умов. Саме тому важливим вважаємо активно залучати в якості тренерів для підготовки студентів, особливо під час проходження практики, фахівців, що працюють у ПМД, практикуючи у державних і приватних амбулаторіях.

ВИСНОВКИ

1. Розширення та зміцнення наявних клінічних практичних баз і залучення нових – у центрах первинної медико-санітарної допомоги, особливо у сільській місцевості, сприятиме оптимізації проходження студентами амбулаторної лікарської практики.

2. Включення до програми амбулаторної виробничої практики питань економіки закладів охорони здоров'я ПМД, медичного права, менеджменту і маркетингу адаптують випускників до нових соціально-економічних умов під час реформування системи охорони здоров'я.

Сведения об авторах

Бабинець Лилия Степановна – Кафедра первичної медико-санітарної допомоги і загальної практики-сімейної медицини ГВУЗ «Тернопольский национальный медицинский университет имени И.Я. Горбачевского МЗ Украины», 46001, г. Тернополь, площадь Воли, 1; тел.: (067) 352-07-43. E-mail: lilyababinets@gmail.com

Боцюк Наталя Евгеньевна – Кафедра первичної медико-санітарної допомоги і загальної практики-сімейної медицини ГВУЗ «Тернопольский национальный медицинский университет имени И.Я. Горбачевского МЗ Украины», 46001, г. Тернополь, площадь Воли, 1; тел.: (067) 352-07-43. E-mail: per_meddopom@tdmu.edu.ua

Боровик Ирина Олеговна – Кафедра первичної медико-санітарної допомоги і загальної практики-сімейної медицини ГВУЗ «Тернопольский национальный медицинский университет имени И.Я. Горбачевского МЗ Украины», 46001, г. Тернополь, площадь Воли, 1; тел.: (067) 352-07-43. E-mail: per_meddopom@tdmu.edu.ua

Корильчук Неонила Ивановна – Кафедра первичної медико-санітарної допомоги і загальної практики-сімейної медицини ГВУЗ «Тернопольский национальный медицинский университет имени И.Я. Горбачевского МЗ Украины», 46001, г. Тернополь, площадь Воли, 1; тел.: (067) 352-07-43. E-mail: per_meddopom@tdmu.edu.ua

Воронцов Александр Александрович – Кафедра первичної медико-санітарної допомоги і загальної практики-сімейної медицини ГВУЗ «Тернопольский национальный медицинский университет имени И.Я. Горбачевского МЗ Украины», 46001, г. Тернополь, площадь Воли, 1; тел.: (067) 352-07-43. E-mail: per_meddopom@tdmu.edu.ua

Мигенько Богдан Орестович – Кафедра первичної медико-санітарної допомоги і загальної практики-сімейної медицини ГВУЗ «Тернопольский национальный медицинский университет имени И.Я. Горбачевского МЗ Украины», 46001, г. Тернополь, площадь Воли, 1; тел.: (067) 352-07-43. E-mail: per_meddopom@tdmu.edu.ua

Рябоконе Светлана Степановна – Кафедра первичної медико-санітарної допомоги і загальної практики-сімейної медицини ГВУЗ «Тернопольский национальный медицинский университет имени И.Я. Горбачевского МЗ Украины», 46001, г. Тернополь, площадь Воли, 1; тел.: (067) 352-07-43. E-mail: per_meddopom@tdmu.edu.ua

Творко Вадим Михайлович – Кафедра первичної медико-санітарної допомоги і загальної практики-сімейної медицини ГВУЗ «Тернопольский национальный медицинский университет имени И.Я. Горбачевского МЗ Украины», 46001, г. Тернополь, площадь Воли, 1; тел.: (067) 352-07-43. E-mail: per_meddopom@tdmu.edu.ua

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Підходи до підготовки сімейних лікарів в Україні та країнах Європи / Ю.В. Вороненко, О.Г. Шекера, В.І. Ткаченко [та ін.] // Український медичний часопис. – 2014. – № 3. – С. 101–103.

2. Бабінець Л.С., Боровик І.О., Корильчук Н.І. Сімейна медицина: у 3 кн.: підручник. Кн. 2. Симптоми і

синдроми у клініці внутрішніх хвороб / Л.С. Бабінець, О.М. Барна, С.В. Білецький та ін.; за ред. О.М. Гиріної, Л.М. Пасієшвілі. – К.: ВСВ «Медицина», 2016. – 456 с. Для студентів вищих медичних навчальних закладів IV рівня акредитації, лікарів-інтернів за спеціальністю «Загальна практика-сімейна медицина».

3. Запорожан В.М. Інноваційні підходи до підготовки сучасного лікаря / В.М. Запорожан // Медична освіта. – 2014. – № 2. – С. 38–40.

4. Бабінець Л.С. Актуальні аспекти європейських клінічних протоколів (Фінляндія) у викладанні сімейної медицини на додипломному рівні: загальні положення про артеріальну гіпертен-

зію, діагностика, немедикаментозна заходи // «Сімейна медицина». – 2018. – № 4 (78). – С. 24–28.

5. Щорічна доповідь про стан здоров'я населення, санітарно-епідемічну ситуацію та результати діяльності системи охорони здоров'я України. 2016 рік / ред. В.В. Шафранський. – К.: МОЗ України, ДУ «УІСД МОЗ України», 2017. – 516 с.

Стаття постуила в редакцію 19.11.2019